

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

100
Голос
адыга

МАКЪ

№ 213 (22902)

2023-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

ШЭКИОГЪУМ и 18

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Лъэпкъым ынап

Лъэпкъым ынапэ зыфэдэр къэзыгъэлыгъорэр тишэн-зекъуакъ, тишъуаш, тыхабз, тикультур.

Ахэр зэрэдахэхэр, зэрэбайхэр дунаим щызэлашлэным фэорышлэх цыф хэыгъэхэр. Лэшлэгъум ахэр зэ къэхъух ыкли ацлэ дышъэ хъарыфклэ тарихъым хэтхэгъэ мэхъу. Угушхонэу ахэм амал кыуа-ты, пшъхъэ плэтынэу уашы.

Ащ фэдэхэм ясатырэ хэт зэлашлэрэ композиторэу, Урысыем инароуднэ артистэу, Адыгэ Къэралыгъо орэдыло-къэшъокло купэу «Ислъамыем» ихудожественнэ пашэу Нэхэе Аслъан. Непэ, шэклогъум и 18-р, ар кызыхъугъэ маф, ыныбж илъэс 80 хъугъэ.

Мэкъэмэус цлэрылом фэгъушлагъ **АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Мурат**: «Лытэныгъэ зыфэсшлэрэ Аслъан Къасымэ ыкъор!

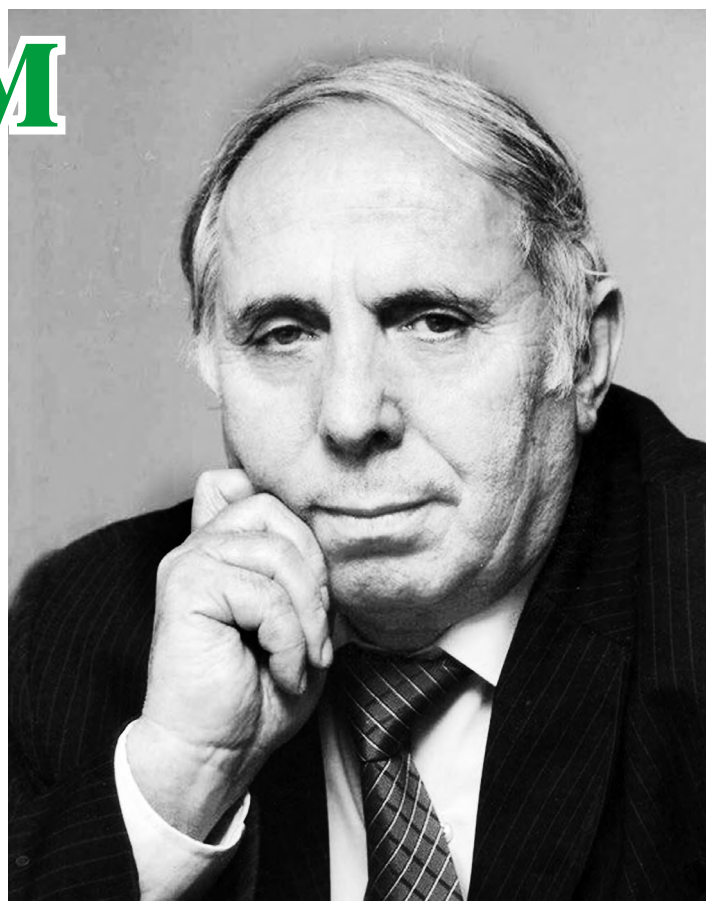
Уимэфэкълкълэ, уныбж илъэс 80 зэрэхъурэмклэ сыгу кыздегъу сыпфэгъушлэ!

Уитворчествэ зегъэушъомбгъузэ гъогъушхо къэлкълэ, лэпэлэсэныгъэм илъэгэлэ анахь инхэм уанэсыгъ. Уилофшлэгъухэм ямызакъоу, Адыгеими, Урысыеми, лэклъб къэралыгъохэми арысхэу уитворчествэ зиклэсэхэм къэлэжыгъэ шъыпкъэу лытэныгъэшхо кыпфашы. Зыгуи, зышъхьы искусствэм етыгъэ композитор

цлэрылоу ары о узэрэ-шлэрэр. Шлуагъэ къэзытырэ творчествэм узэрэпылтыр, просветительскэ, общественнэ лэфшлэнхэр чанэу зэрэзэшлэххэрэр, Урысыем икомпози-торхэм я Союз узэри-пашэр щысэшлэ мэхъух лъэпкъэу укы-зыхэкългъэм, уилъэны-кьо гупсэ, хэгъэгум якультурэ уишъып-къэу узэрэфэлэжъэн фаемклэ.

Уилэпэлэсэныгъэ хэбгъахъозэ, адыгэ фольклорыр лъапсэ зыфэхъугъэ музыкальнэ лэфшлэгъабэ уусыгъ. Зэхэцэн, пэцэныгъэ зэхъан лэфхэм узэрэфэкъу-лаир къэнэфагъ Адыгеир зэрыгушхорэ орэдыло-къэшъокло ансамблэу «Ислъамыер» зызэхэоцэм.

Лытэныгъэ зыфэсшлэрэ Аслъан Къасымэ ыкъор, адыгэ музыкальнэ културэм изегъэушъомбгъун уилахъышхо зэрэхэпшыхагъэм, илъэсыбэ хъугъэу шлуагъэ кытэу Адыгеим ифедэхэм узэрэфэ-элажэрэм афэшл тхъауегъэпсэу осэю. Псауныгъэ пытэ уилэнэу, уигъашлэ кълыхъ

хъунэу, уитворчествэ гухахъо зиушъомб-гъунэу, шлоу цылэр зэкълэ кыбдэхъунэу сыпфэлъало!» — **кыщелэ республикэм ипашэ Нэхэе Аслъан зыщыфэгъушлорэ тхылъым.**

Мэкъэмэус цлэрылом игъэшлэ зэхэхъэ Къэралыгъо филармонием непэ щыклошт, цыфыбэ ащ хэлэжъэшт. Нэхэе Аслъан фэгъушлэнхэу ткъош Къэбэртэе-Бэлъ-къарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Пшызэ шъолъыр, Урысыем икълэ шъхъалэу Москва хъаклэхэр къарыкългъэх. Мэфэкълым ипэгъоклэу Нэхэе Аслъан луклагъ журналистэу Тлэшлэ Светланэ.

Зэдэгъушлэгъур я 4 — 5-рэ нэклуб-гъохэм арыт.

Зэдэлэжъэны- гъэм зырагъэу- шъомбгъушт

АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Муратрэ коммерческэ банкэу «Кубань Кредит» зыфилорэм илъыплъэкло совет итхъаматэу Виктор Бударинымрэ АР-м и Правительствэ и Унэ лэфшлэгъу зэлуклэгъу тыгъуасэ щызэ-дырялагъ. Адыгеим щырахъухъэгъэгъэ проектхэм япхырышын кыдыхэлъы-тагъэу язэдэлэжъэныгъэ джыри нахь зегъэушъомбгъугъэнымклэ амалэу щылэхэм ахэр атегушылэгъэх.

Мы лэфтхъабзэм хэлэжыгъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъа-матэу Владимир Нарожнэр, АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхъаматэу Кларэцэ Анзаур, АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхъаматэу игуадзэу Лыхэ-сэ Махъмуд, АР-м экономика хэхо-ныгъэмклэ ыкли сатыумклэ иминистрэу Шэуджэн Заур, Мыекъуапэ имэрэу Геннадий Митрофановыр, коммерческэ банкэу «Кубань Кредитым» игъэ-лорышлалэ итхъаматэу Александр Калинин, банкым и Предгорнэ шъолъыр дирекции ипашэу Хъацлэцлэ Мурат.

Зэлуклэгъум иублэгъум АР-м и Лышъхъэу коммерческэ банкэу «Кубань Кредит» зыфилорэм ипашэхэм афэгъушлагъ банкыр зызэхашагъэр илъэс 30 зэрэхъугъэм фэшл. Ащ кы-зэрэхигъэщыгъэмклэ, Виктор Будари-ным пэцэныгъэ зыдызэрихъэрэ компаниехэм бэшлагъэу шлуагъэ къэ-зытырэ зэдэлэжъэныгъэ зэдэрыл, Адыгеим иэкономикэ ихэхъоныгъэ ежъ ышъхъэкълэ В. Будариныр кы-зэрэхэлажэрэм пае зэрэфэразэр кылуагъ ыкли республикэм иапшъэрэ тын фигъэшъошагъ.

(Икълэх я 2-рэ нэклуб. ит).

«Ислъамыем» ихъарзынэщ

Зэдэлэжьэныгъэм зырагъэушъомбгъушт

(Икълух).

Адыгэ Республикэм ыпашъхъэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырилэхэм пае Виктор Будариным медалэу «Адыгеим и Щытхъуэхъ» зыфилорэр ащ ритыжыгъ. Джащ фэдэу экономикэм ылъэныкъоклэ гъэхъэгъэу ышлыгъэхэм апае щытхъуцлэу «АР-м изаслуженнэ экономист» зыфилорэр Александр Калинин фигыэшъошагъ. Экономикэмрэ финансхэмрэ алыныкъоклэ гъэхъэгъэу ышлыгъэхэм апае Хъацлэцлэ Мурат Рэзэныгъэ тхылъ ритыгъ.

Адыгеим и Лышъхъэ кызырэхигъэ-щыгъэмклэ, цыфхэм джырэ уахътэм диштэрэ банк фэлэ-фашлэхэр зэралэкла-гъэхъэхэрэр нахъышлэу шыгъэным пае финанс организациехэм адырилэ зэдэлэжьэныгъэр лынгъэкълотэным республикэм ифедэ хэлъ. Анахъэу Къумпыл Мурат аналэ зытыраригъэдзагъэр бизнесыр социальнэ лъэныкъом нахъ фэгъэзгъэныр ары. Гушылэм пае, пшъэдэклыхъэу ыхъырымклэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Кубань Кредит» зыфилорэмрэ зэфэшлыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «ОБД-мрэ» язэдэлэжьэныгъэ ишлуагъэклэ клэлэцлыкълэу ибэхэм апае Мыекъуапэ унэ шагъэпсыгъ, цыфхэр зылъэсыштхэ фэтэрыбэу зэхэт уних, инженер инфраструктурэм кыхиубытэрэ псэуалэхэр ашлыгъэх. Мыекъуапэ имикрорайонхэм ащыщ горэм фэтэрыбэу зэхэт унэхэр шашлыштых, чыплэхэм яхэхъоныгъэклэ программэу зехагъэу-цуагъэм кыдыхэлъытагъэу ар щыт.

«Коммерческэ банкэу «Кубань Кредитым», зэфэшлыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «ОБД-м» тыргъусэу зэшлотхырэ лэфшлэн лъэпкъ зэфэшхъафхэм бэ кызылэаубытырэр. Мы аужырэ лъэхъаным инвестициехэр нахъыбэ хъугъэх, проекткълэхэр зэшлотэхых. Ащ фэдэ зэдэлэжьэныгъэм игъэпытэн тишъолъырхэм шлуагъэ кызырафыхырэр тинэрылэгъу, Адыгеимрэ Краснодар краимрэ азыфагу илэ гъунэгъушлэу зэфыщыты-

А. Гусев.

клэхэр джыри нахъ пытэнхэмклэ гугъаплэхэр ащ къетых. Лофэу зэдэдгъэ-цаклэрэм тэрклэ мэхъэнэ гъэнэфагъэ илэу щыт. Сыда плэмэ экономикэм зыкылытэнымклэ, тицлыфхэм ящылэклэ нахъышлэу шыгъэнымклэ а пстэуми яшлуагъэ къэкълэ. Джащ пае тизэдэлэжьэныгъэ зедгъэушъомбгъушт, социальнэ лъэныкъом фытегъэпсыхъэгъэ бизнесым ишлуагъэ къэкълэ Адыгеим социальнэ—экономикэ хэхъоныгъэ ышлынымклэ ыкли шъолъырыклэхэр зыпкъ игъэуцожыгъэнхэмклэ», — кылуагъ Къумпыл Мурат.

АР-м и Лышъхъэ Виктор Будариным лофэу ышлэрэм осэхшо кызырэфышлыгъэм ыкли бизнес-проектхэр пхырыщыгъэнхэмклэ республикэм амал дэгъухэр зэрацарагъэгъотыхэрэм апае зэрафэразэр кыыхигъэщыгъ. А. Будариным кызырелуагъэмклэ, пэцэныгъэ ежъ зыдызэрихъэрэ компанихэр шъолъыр

программэхэм, проектхэм ахэлэжьэнхэм фэхъазырых. Республикэм инвестициехэр нахъыбэу кыхъанхэмклэ, финанс фэлэ-фашлэхэр нахъышлэу зэшлохыгъэнхэмклэ ахэм амал дэгъухэр къатых.

Мы илэсым банкэу «Кубань Кредит» зыфилорэр зызэхашагъэр илэс 30 зэрэхъурэр хигъэунэфыкълэ. Апэрэ мафэм кышегъэжыагъэу ащ ыналэ зытыригъэтыгъэр фэлэ-фашлэхэр цыхъэшлэгъоу щытынхэр ары, финанс организациехэм ялофшлэн дэгъоу клэклынымклэ ащ мэхъанэхшо ил.

Банкым къепхыгъэхэу офиси 100-м ехъу, банкомат ыкли терминал 500-м ехъу Урысые Федерацием ишъолъыри 5-мэ ащырил: Краснодар краим, Адыгэ Республикэм, Ростов хэкум, Ставрополь краим ыкли Москва.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-кълуыкълэ**

Ишлэжь тэгъэляплэ

Ыныбжъ илэс 60-м итэу зидунай зыхъожыгъэ тилофшлэгъоу, цыф шлагъоу Жэнэл Аслъан зыщымылэжыр илэс хъугъэ.

1992-рэ илэсым кышегъэжыагъэу монополием пэшлуклогъэнымклэ федеральнэ кълуыкълэу и Гъэлорышлэплэу АР-м щылэм лоф шлагъ, ащ изетегъэпсыхъан илахъышлэу хишлыхъагъ.

Цыф кызырелуагъ, лэпэлэсэныгъэхэ хэлъыгъ, гуклэгъуныгъэр ыкли лы-блэнагъэр къебэкълыщтыгъ. Шлу ыгу афильэу зыкыфэзыгъазэхэрэм адэлэпылэным ренэу фэхъазырыгъ. Ащ пае щытхъур ыкли шъхъэкълэфэныгъэр кы-лэжыгъ.

Ишлэжь дгъэляплэзэ Аслъан ренэу тыгу илэщыт.

**Монополием пэшлуклогъэнымклэ
федеральнэ кълуыкълэу
и Гъэлорышлэплэу АР-м щылэм
илофшлэхэр.**

Апэрэ чыплэр кыыдахыгъ

Зымылэгъухэрэм яфестиваль лэзэплэ-зыгъэпсэфыплэу «Солнечный берег» зыфилоу Геленджик дэтым щыкълуагъ. Хъафизэхэм я Урысые обществэ ичылплэ организации 5-у Краснодар краим итхэм ахэтхэм ясэнаушыгъэ мыщ кышагъэлэгъуагъ.

Адыгэ Республикэм ыцлэклэ лофтхъабзэм хэлэжыагъэх «Русская песня» зыцлэ хорэу АР-м культурэмклэ изаслуженнэ лофышлэу С.Н. Орвачевар зыпашэр ыкли оредыло студиэу «Сувенир» зыфилорэр (ипашэр АР-м культурэмклэ изаслуженнэ лофышлэу В.Я. Хурс).

«Адыгея и ВОС — проект гуманности, милосердия и социальных инициа-

тив» зыфилорэм ипхырыщынкълэ къахыгъэ республикэ грантым ишлуагъэклэ фестивалым хэлэжьэнхэ амал агъотыгъ.

Лофтхъабзэм хэлэжыагъэхэм ыкли хъаклэу къеклолагъэхэм шуфэс гушылэхэмклэ закыфагъэзагъ Краснодар краимклэ егъэджен-методическэ Гупчэм ипашэу Ирина Гордт, Къыблэ Федеральнэ шъолъырымклэ хъафизэхэм я Урысые

обществэ иполномочнэ лыкълэу Юрий Третьяк, хъафизэхэм я Урысые обществэ ичылплэ организациэу Мыекъуапэ дэтым итхъаматэу Алексей Хлоповым.

Фестивалым едзыгъуитфыклэ щызэнэкълэу: зизакъоу оред къэзылохэрэр, нэбгыритлоу зэгъусэхэр, купэу зэхэтхэр, хорыр, художественнэ гушылэмклэ зизакъохэр ыкли зэгъусэхэр.

Адыгеим икылгъэ творческэ купхэм чанэу зыкыагъэлэгъуагъ ыкли къеклолагъэхэм лъэшэу агу рыхыгъэх. Купитлэми апэрэ шуашэ зилэ дипломхэр къафагъэшъошагъэх.

Фестивалым пшъэрылэ шъхъалэу илэхэр — зэрамылэгъурэмклэ зыпашэныгъэ амалхэр зэщыкълэу цыфхэр социальнэ-культурнэ шылэклэ-псэуклэм ыкли обществэм хэгъэгъозэгъэнхэр, оредкълэонимклэ ялэпэлэсэныгъэ хэгъэхъогъэныр, сэнаушыгъэ зыхэлъ оредылохэр кыхъэгъэщыгъэнхэр ыкли лэпылэгъу афэхъуэгъэныр, ятворческэ амалхэм зыгъэушъомбгъугъэныр, зэрамылэгъурэмклэ сэкъатныгъэ зилэхэм социокультурнэ лъэныкъом хэгъэгъозэгъэнхэмклэ лофыгъоу къуцухэрэм общественностым ыналэ тырарагъэдзэныр.

**Хъафизэхэм я Урысые обществэ
и Адыгэ шъолъыр организаций.**

Кълэцлыкълэу илыхъун зэпагъэурэп

Урысыем ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Адыгэ лыхъокло-къэгъэнэжъэкло отряд станицэу Ханскэм дэжъ псым щитхъэлэгъэ клэлэцлыкълэу илыхъун лъегъэкълэуатэ.

Шъхъэгъуацэ инэкълэ икълыхъэгъэклэ ыкли псыр зыдачъэрэмклэ лахъ-лахъэу зэтыраутыгъэхэу лофшлэнхэр щырагъэкълэу.

Псым хэфэгъэ автомобилым иводитель мээитлэу плалэкълэ агъэтлысыгъ. Экспертизем кызыригъэлэгъуагъэмклэ, хъулыфыгъэр ешъуагъэу рулым лусыгъ, ежыри ащ еуцолэжыгъ. УФ-м и Уголовнэ кодекс истатъяу водителым гъогурыкълэу ишапхъэхэр зериукъуагъэм ыкли сакъыныгъэ кы-зэрэхимыгъэфагъэм къахэкълэу нэбгыритлэу ядунай зэрахъожыгъэм фэшл ащ уголовнэ лоф кыфызэлэуахыгъ.

«Лыхъужъэу къэхъухэрэп» зыфилорэм шъухэлажъ!

Урысыем икэралыгъо фондэу «Хэгъэгум иухъумахлэхэр» зыфилорэм ишъольыр къутамэ лъапкъ зыкыныгъэм и Мафэ ипэгъоклэу проектэу «Лыхъужъэу къэхъухэрэп» зыфилорэр ытлупщыгъ.

Ащ пшъэрылъ шъхалэу илэр патриотическэ лощлэныр зэпымыоу ныбжьыклэхэм адызехъэгъэным изэхэщэн ары. Проектым илэныкыо шъхалэхэм ащыщ «Лыхъужъыныгъэм иурокхэр». Тидзэ-клэлхэм гурыт ыкй апшъэрэ еджаплэхэр, колледжхэр къаклухъэх, зэдэгущылэгъухэр адашых. Мэзэ зэкълэныкхлэхэм ащ фэдэ лощтхъабзэхэм лэтэхъо ыкй ныбжьыклэ 1000 фэдиз ахэлэжъагъ.

Проектым имурад шъхалэр — Урысыем ыкй ар къэзыухъумэхэрэм тарыгушхоным, обществэ зыкй гъэпсыгъэным, патриотизмэр ыкй гражданственностыр гъэпытэгъэнхэм афэшл Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм, къытклэхъухэрэ

лэужхэри ахэтхэу, патриотическэ ыкй плуныгъэ лощлэныр зэпымыоу адызехъэгъэныр, Хэгъэгум иухъумахлэхэр, хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлэжъагъэхэу зыпсэ зыгъэтлпгыгъэхэм яшлэжъ гъэлэплэгъэныр.

Проектым ипхырышын хэлэжъэх шъольыр фондэу «Хэгъэгум иухъумахлэхэр», гъэцэкълэу хэбзэ къулыкхуэр, Адыгэ республикэ общественнэ организациеу «Хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием иветеранхэм я Ассоциацие», Хэгъэгум идзэклэлхэм яунагъохэм я Комитет, гъэсэныгъэ учреждениехэм яклэлэгъаджэхэр ыкй яклэлэеджаклэхэр, гурыт ыкй апшъэрэ гъэсэныгъэ зыщы-

зэрагъэгъотырэ еджаплэхэм ястудентхэр, къэбар жъугъэм иамалхэр, тхылъеджаклэхэр, мысатыу общественнэ организациехэр, гуфаклэхэр, волонтерхэр.

Къэралыгъо фондэу «Хэгъэгум иухъумахлэхэр» зыфилорэм ишъольыр къутамэ проектэу «Лыхъужъэу къэхъухэрэп» зыцлэм гъэсэныгъэм иучреждениехэр хэлэжъэнхэу регъэблагъэх. Тарихъ ыкй мэхъанэ зилэ мэфэкхэу хагъэуэфыкыхэрэм афэгъэхыгъэу «Лыхъужъыныгъэм иурокхэр» шъольыр фондым афызэхыщтых, ахэм хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием иветеранхэр къарагъэблагъэщтых. Еджаплэ лэпчъ ветеран фагъэнэ-фэщт.

Апшъэрэ ыкй гурыт гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ еджаплэхэм язэлуклэгъухэм арагъэблагъэщтыхэр хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием иветеранхэу илэс 18 — 35-рэ зыныбжхэу общественнэ ыкй проект лощлэныкыгъэ лэпэлэсэныгъэ зилэхэр ары. Ащ ишъагъэклэ зы лэшлэгъу къыхэхъухъагъэхэм язэдэлэжъэныгъэ ыкй язэгъурыланыгъэ гъэпытагъэ хъушты.

Клэлэцылкхуэм ыкй ныбжьыклэхэм лощ адэшлэгъэныкыгъэ егъэджэн семинархэу урысые шапхэм диштэу зэхачэхэрэм хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием иветеранхэр клонхэмклэ шъольыр фондэр лэпылэгъу афэхъу.

«Хэгъэгум иухъумахлэхэр» зыфилорэ шъольыр фондым республикэм ит гъэсэныгъэ учреждениехэр проектым хэлэжъэнхэу регъэблагъэх. 2023-рэ илэсым шэклогум и 13-м къыщегъэжъагъэу и 30-м нэс лъэу тхылъ атын алъэкышты. Проектэу «Лыхъужъэу къэхъухэрэп» зыфилорэм ипхырышын къыдхэлъытгъэ лощтхъабзэхэр 2024-рэ илэсым ищылэ мазэ и 10-м къыщегъэжъагъэу тыгъэгъэзэм и 20-м нэс рагъэклогыштых.

Сэлам фабэр
алуклагъ!

Е. Загоруйко

Мыекъуапэ щыпсэурэ Саша Лапшовым хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлэжъэрэ дзэклэлхэм афитлупщыгъэ шлушлэ лэпылэгъур, гущылэ фабэхэр зэрытхэгъэ письмэр алуклагъэх.

Адыгеим икэзэкъ ныбжьыклэхэм я Союз шлушлэ лэпылэгъу зэриугъоирэр клэлэеджаклэм зызэхэхым, ахэм зафигъэзагъ. Союзым итхъаматэу Екатерина Загоруйко клэлэ ныбжьыклэр къыгъэгугъагъ дзэклэлхэм шлушлэ лэпылэгъур зэраритыжырэм видео къыфытырихынэу.

Шэклогум икыхъагъум Мыекъопэ къэзэкъ отделым зичэзыу шлушлэ лэпылэгъоу Херсон лъэныкыом щылэ я 227-рэ Мыекъопэ артиллерийскэ бригадэм афищагъэм Сашэ афигъэхъазырыгъэ лэшлэ-лэшлэ къэмланхэри хэлъыгъэх. Видеоу тырахыгъэм къыщелэ тидзэклэлхэр ащ лъэшэу зэрэщыгушлыкыгъэхэр. Клэлэеджаклэм ытхыгъэ письмэм зэкълэми зэхэхэу къеджакъ водитель-механикэу «Психклэ» заджэхэрэр. Зыгъэпсэфыгъом ар къызыклоглэ Сашэ зылуигъэкълэнышъ дзэклэлхэм ацлэлэ «тхъауегъэпсэу» зэрэрилоштыр къыхыгъэщыгъ.

— Сигуапэ сэлам фабэу дзэклэлхэм афысагъэхыгъэр зэралызгъэклэн слъэкыгъэр. Ащ фэдэ лъэбэкъоу патриот ныбжьыклэм ышлыгъэм урыгушхонэу щыт, — къылуагъ Екатерина Загоруйко.

Шъугу къэдгъэкыжын, Мыекъуапэ игурыт еджаплэу N15-м ия 6-рэ класс щеджэрэ Александр Лапшовым къызыхъугъэ мафэмклэ шлухъафтынэу къыратыгъэ ахъщэм къыхырэ лэшлэ-лэшлэхэр къыщэфыхы, хэушъхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлэжъэхэрэм зэрэфаригъэщагъэр тигъэзет къыхиутыгъагъ. Къэмлани 5-м адэфэрэ лэшлэ-лэшлэхэм гущылэ фабэу дзэклэлхэм афигъэхыхэрэр зэрытхэгъэ письмэр ягъусагъ. Ащ фэдэ шлушлэныр мы клэлэ губзыгъэм апэрэп къызэрэхэфэрэр. Зэуаплэм лутхэу тирэхъатныгъэ къэзыухъумэхэрэм лэшлэ-лэшлэхэр зашыхэкклэ нахъ агу къыдищэеу Сашэ ылъытагъ.

Гумэкыгъом аналэ тырадзэным фэлорышлэщт

Илэс къэс гъогухэм атэхъухэрэ хъугъэ-шлагъэхэм ахэклуа-дэхэрэм я Дунэе шлэжъ мафэу шэклогум ияцэнэрэ тхъаумафэ хагъэуэфыкы. Мыгъэ ар шэклогум и 19-м тефагъ.

Ащ къыдхэлъытагъэу, Урысыем ишъольырхэм лощтхъэбзэ зэфэшъхъафхэр ащырагъэклогыштых. Ар УФ-м хэгъэгу клэцл лощтхэмклэ и Министерствэ гъогурыклогыры щынэгъончъэныкыгъэ и Къэралыгъо автоинспекцияе къыщалауагъ.

АР-м и Къэралыгъо автоинспекцияе илэс къэс мы мафэр инэплэгъу ригъэ-кырэп. Адыгеим ирайонхэми ащ фэгъэхыгъэ лощтхъабзэхэр ащыклогыштых. Ахэр гъогурыклогырым хэлэжъэхэрэм ящылэныгъэ ыкй япсауныгъэ къэухъумэгъэнхэм илофыгъохэм общественностым ыналэ тыридзэным фэлорышлэщтых. Гъогу инспекторхэм лощтхъабзэхэр зэхачэнхэмклэ лэпылэгъу къафэхъуштых хэбзэ къулыкхуэм ыкй общественнэ организациехэм ялыклогыштых. Джащ фэдэу клэлэеджаклэхэр, ныбжьыклэхэр, къэбар жъугъэм иамалхэр къырагъэблагъэщтых.

Машинэ зэутэкхэм зицлыф хэклогдагъэхэм мы мафэр ягухэкышху, ахэм афэшъыгъох, яшлэжъ агъэлъапэ, нэмыкхэми сакыныгъэ къахэфэным къыфэджэх. Хэткйи шъэфэп илэс къэс зэрэдунаеу гъогу хъугъэ-шлагъэхэм нэбгырэ минишъэ пчъагъэ зэрахэклуадэрэр, ащ нахыбэжъ сэкъатэу къызэрэнэрэр.

Агъэнэфэгъэ лощтхъабзэхэм ащышых авариехэм ахэклогдагъэхэм такыкырэ афэшъыгъоныр, гузэжъогъу къулыкхуэр ыкй машинэ къутагъэхэр зыхэтыштыхэ автопробегхэр, гъогу хъугъэ-шлагъэхэм ахэфэгъэ клэлэцылкхуэу сымэдджэххэм ачлэлэхэм инспекторхэр алъыплъэнхэр, лъыр атыныр, нэмыкхэри. Динлэжъхэр Тхэм елъэлъштых, сакыныгъэ гъогум къызыщыхагъэфэным къыфэджэщтых.

Гъогу хъугъэ-шлагъэхэм ахэклогдагъэхэм я Дунэе шлэжъ мафэ фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр джыри къыхэтэуыттых.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЮШЫНЭ Сусан.

ГИБДД

ЛЪЭПЖЪЫМ

(Апэрэ нэклуб. кыыщэжъ.)

— *АпэрэмкIэ, сигонэ дэ-дэу сыпфэгущIо, Аслъан, уимэфэклI мафэклI, Тхъэм илъэсыбэрэ джы-ри уегъэпсэу, мэкъэмэ дахэхэр уегъэу.*

— Тхъауегъэпсэу, Светлан.

— *Илъэс 80-р, мэшэлахъ, гъэшIэ кIыхъ, нахъыпэм, къэошIэжъа, а ныб-жъым итхэр лIыжъы-шхоху, къагъэшIэцтыр къагъэшIэжъаху ты-пльыцтыгъ. Джы цы-лэныгъэр зэблэхъугъэ хъугъэ. Цыфхэр нахъ кызытэненх, ятеплэ-кли, яакъылкли, акIуа-чIэкли. Уныбжъ еллы-тыгъэу непэ уизэрэщыт-кIэ сьд фэдэу узэпльы-жъыра?*

— Псынклэу блэкIыгъ гъашлэр. Дунаир зэблэхъугъ олоба, тэрэз, зэблэхъугъ. Мачъэ уахътэр, ар кызыхэкIырэр — зэпыдгъафэрэр, тшIэрэр нахъыб. Сытхъаусыхуэ къаслорэп ар, нахъ дэгъу ауштэу Iофыбэмэ уапыллыныр, шхъэр мэлэжъэ, ащ акъылыр жъы ышырэп. Уиакъыл нахъ псыхъа-гъэ къэс нахъ шIэныгъабэ еушэты. ШIэныгъэр — кIуачIэ, псауныгъ. СэркIэ ары зэрэщы-тыр. СилофшIэн, шу слъэгъурэ Iофым сигъашIэм сызэрэпльыт-кIэ кыситыгъ къарыу.

— *«Шыкур» оIуа? Уна-сынышIуа?*

— Сэлэ адэ, сэ къэзгъэшIа-гъэм нэзымыгъэсыгъэ композит-ор пчъагъ дунаим ехыжыгъэу. Насып дахэ кыситыгъ Тхъэм.

— *Бэрэ сегунысагъ, «тизэдэгущыIэгъу тыдэ мы филармонием цы-щытестхэщт?» сIозэ. СаусырыкIо дэжъ кы-хъыжъым ыцIэ мыкIо-дынэу кызырэнэжъэм фэдэу, сэ сIошIэ мэхъу, Нэхэе Аслъан ыцIэ егъэ-шIэрэ шIэжъым хэ-тыщт. Ащ фэдэу цIэрыIо ухъунэу, «Нэхэе Аслъан» къэпIогъэ за-къоми, зэкIэми укIауащIэу узэрэхъугъэм шIуагъэу хэлъыр сьд? Дэй горэ хэлъагъоми, сьд ар?*

— Ащ фэдизэу сыкъашIэ сIо-нэп, кыыхэкIы бэдзэрэм сыте-хъагъэу зымы сыкъымышIэуи. ЦIэр зэхыхыгъэнкли хъун, ау зэкIэмэ ситеплэкIэ сыкъашIэ-рэп. Сэрэп пчэгум итыгъэр, силофшIагъэхэр ары. УзэлъашIэ-ным шIуагъэу хэлъыр — уз-фэжъэрэ Iофыр нахъ псынклэу зэшIохыгъэ мэхъу. ЦIэ пшыгъэ зыхъукIэ кыкIырэр зыгорэ зэрэбгъэхъагъэр ары. Зыгорэ

бгъэхъагъэмэ, цыхъэ кыпфа-шIы, уасэ кыпфащIы, зичэзыу Iофэу узфэжъэрэмкIэ IэпыIэгъу кыпфэхъу, уигушыIэ кыды-рагъаштэ. Ау цIэрыIо узэрэхъу-гъэр зыгу римыхыныхэри щыIэ-щтых, башэ кыбдэхъоу кы-зыопллыхэкIэ, пэрыоху лъахъэ-хэр кыптырадзэни альэкIыщт.

— *Адэ, джа ныдэлъф мэкъамэхэр зыщызэхэ-пыхъэ Джэджэхъаблэ ушъэоажъыи цыкIоу кыщыпчыхъэ зэхъум, ащ фэдэу лъэгэпIэ инхэм уанэсынэу уегунысэ-щтыгъа?*

— Сэ сыдигъокIи сыфэягъ къэлэ ин сыдэсынэу, хъугъэ-шIэ-гъэ инхэм ахэщагъэ сыхъунэу. Краснодар тыпэгъунэгъоу ты-щысыгъэба, къалэм тызыкIокIэ, ащ дэлъ щыIэныгъэм зы IэшIу-гъакIэ хэлъэу слъытэщтыгъ, сичылэ гупсэ симыкIасэкIэ арэп, ау къэлэдэсым иIэ амал-хэр тэ зэрэтымыгъотырэр кы-гурылощтыгъ. СыцIэрыIоным сегунысэщтыгъэп, ау зы гъэ-хъагъэ горэ кызыбгъодэкIынэу сыфэягъ.

— *«Музыкэр — мэкъа-мэр уцыр сысми, псыр мачъэми, мэшIокур бы-ми зэхэхыщтыгъ» оIо. Укызыэхъум кыбдэхъу-гъа музыкэр? Лъым хэ-лъэу къэкIуагъа? Уанэ пщынэ еоштыгъэу пIуагъэ.*

— Ары, сянэ оредыр икIэ-сагъ, пщыни илагъ, ар непэ Джэджэхъаблэ музеим чIэлъ. Культурэм и Унэу дэтым непэ Нэхэе Аслъан ыцIэ ехы, сигъэ-шIэ ыкли творческэ гъогу фэгъэ-хыгъэ музей ащ кыщызэлъа-хыгъ. ЗэкIэ ащ чIэлъ пкъыгъо-хэр, сурэтхэр сэ ястыгъэх, сиунэе хъарзынэщ кыыхэхы-гъэх. Зэрэхъугъэр сшIэрэп, ау бзыу макъэри оредэу зэхэхы-

щтыгъ, жыбгъэ шъуими мэ-къамэ кыыхэлукIэу кысшIошIы-щтыгъ. Сыфэщагъэу музыкэм сыкъэтэджыгъ.

— *Нэхэахэр бэу Джэ-джэхъаблэ щэпсэуха? Ахэр очэпщыхэу сэ кысышIошIыщтыгъ...*

— Ащ тыкыкIыгъ тэри, тлъа-псэ ащ щыщ. Непэ зэкIэмкIи унэгъо 11 Джэджэхъаблэ дэс Нэхэау.

— *Нэхэаер, зы епльы-кIэмкIэ, урыс гушыIэу «нехай» зыфэпIощтым текIыгъ, ятIонэрэ епльыкIэмкIэ — «губжы-гъэу, зынэ зэхэгъэхъэгъэ цIыфым ауштэу еджэ-гъагъэх» аIо.*

— Джа нэ зэхэгъэхъагъэр ары имэхъанэ. Нэр зэхэгъэхъа-гъэмэ, губжыгъэ закъоп кыкIы-рэр. Цыфыр зэшIэгъуаеу, гу-пшысэ куухэм ахэтимэ, ыни ар кыкIэщы, нэхэае мэхъу.

— *Угубжыгъэуи услэ-гъугъ, ау шIэхъуи укIэ-жъукIыжъы.*

— Сынэхэе хъаулыа? Сыгу-бжыгъэу зыгорэм гушыIэ дыскIэ зыфэзгъэзагъэмэ, кылэжъы-гъэш ары. Улэшъхэтет зыхъу-кIэ, уипшъэдэкIыжъ ины, цыф купышхо зепщэныр IэшIэхэп, упхъэшэн фае. Адэ, кыыхэкIы сатепхъэшыхъэу сиофышIэмэ, ар хэмытмэ хъуштэп. Нахъ сы-къэушъэбыжъэу сыплъэгъугъэмэ, ар кызыхэкIырэр зысэхуыжъы-кIэ арэп, сымакъэ инэу зыфи-ллыгъэ цыфым зигъэтэрэзы-жыгъэш ары. Хэти хэукъо, сэри сыхэукъо. Хэукъоныгъэр бгъэтэрэзыжышъушт. ЕтIанэ, творчествэм пльыр-стырыгъи хэлъын фае, ар занкIэу, мы-сысэу гъогум рыкIошъурэп, хыорым фэдэу зэридзэзэ игъа-шIэ ехыи.

— *Илъэс 13-м пшына-*

хъыжъэ гитарэ кыпфифи-щэфыгъ. Сыда зыкIэги-тарэр? Е пщынэ, е шы-кIэпщынэ?

— Бзэлэс Iэмэ-псымэхэм къа-зыгъэлорэ оркестрэ сыкIошIы-щтыгъ ары. Кызыхыгъэри сшIэрэп, ау гитарэ зэтэгъэпсы-хъагъэ кысфифищэфыгъагъ, ар сшIохэлъагъэу къэскIухъэщтыгъ мэфэ реным. Краснодар изы гитарист анахъ дэгъу сыхъунэу сыфэягъ.

— *Краснодар зэрэпIо-щтыгъэр...*

— Арыба тэ тикъалэщтыгъэр. Бжъэдэгъу къалэу тилагъ тэ ар.

— *Адэ ащ фэдизэу музы-кэр уикIасэу, уфэщагъэу щытыгъэмэ, сыда лэ-жъэкIо сэнэхъатэу сле-сарь ухъунэу укIогагъа? ЕджанIэми дэгъоу уще-джагъэу.*

— Тыда узщагъашхэщтыгъэр, унэ общежитием кызыщыуаты-щтыгъэр, щыгъынхэр кызыщы-фэщыфэщтыгъэр? Джа рабочэ сэнэхъатхэм узщафагъэсэрэ еджанIэхэр ары. Слесарь сы-хъугъэ къодыеп сэ, сырылэ-жыагъ, Сединым изавод илъэ-ситIо Iоф щысшIагъ, ау музыкэм сыдыхыыхыгъ. МэзитIо IофышIэ сымыкIоу зэрэхэсынагъэм пае сыкъыIуагъэкIыгъ. Ау блэкIыгъэ юбилеим, илъэс 75-рэ сызэхъум, саци, заводым сыщагъэшIуагъ, щытхъу тхылъхэр кысатыгъ, медаль сыбгъэ кыыхалъхъагъ.

— *«Музыкант кысаIо-ным сытеукIытыхъэ-щтыгъэ», ауштэу уигу-къэкIыжъэхэм къащы-пIоу седжэжъагъ. Сыда? А лъэхъаным уасэ иIа-гъэба а сэнэхъатым?*

— Уадыгэ кIалэу гитарэ уеу, ресторанхэм Iоф ащыпшIэу ухэтыныр кырагъэкIуштыгъэп. Музыкантхэм къагъахъэрэ ма-

кIэуи альытэщтыгъ. Арышъ, нахъ хъульфыгъэ сэнэхъатэу альы-тэхэрэм музыкэм упыллыныр ахэтыгъэп.

— *Джы зэблэхъугъа адэ а епльыкIэр?*

— Джыри зэкIэ юрист, эконо-мист хъунэу фаех нахъ, хэт музыкэм зисабый пыллыныу фаер? Тэ тисэнэхъат цIэрыIо ушымыхъуштмэ, фэещтхэп ны-тыхэр. ЦыкIуфэхэ ясабийхэр ащэх ансамблэхэм, сэнэхъат кыыхэхыныр кызыскIэ, сэнауш хэлъымы, чIагъэхъащтэп культу-рэм фэдженэу. Джарыба ореды-ло, пщынао, дирижер, компо-зитор зыфэпIощтхэм тащыкIэу кызыкIэтхырэр. А епльыкIэр зэблэхъугъэ хъуным пае куль-турэм илофышIэхэм аратырэ ахъщэр къэралыгъом нахъыбэ ышIын фае.

— *Гитарэр зыщыпIы-гъыгъэ уахътэм ресто-ранхэм Iоф зэращып-шIэщтыгъэр бэрэ угу къэкIыжъы, узэрыгу-шхорэ IофшIэныгъэу се-пльы. Ау джы непэ рес-торанхэм Iоф ащы-зышIэхэрэм укомпози-тор цIэрыIоу нэшIукIэ уяпльынэп. Сымытэрэз-мэ, сыкъэгъэтэрэзыжъ.*

— Ресторан уахътэр анахъ охътэ гъэшIэгъонэу, сисэнэхъат-кIэ амалыбэ кысэсытыгъэ уахътэу щытыгъ. Рок, джаз оредхэр сшIагъэ, ахэр гитарэм, пианинэм къызгъэуагъэх, еджа-пIэм фэдагъ ресторан Iофыр. Ащыгъум сыныбжыкIагъ, джы-ри цIэ сIэлэу щытыгъэп. Зи фэ-логагъэп рестораным сычIэты-гъэми. Джы непэ уартист цIэ-рыIоу, сценэм утетэу, ансамблэ цIэрыIоу ухэтуе е оркестрэм уридирижерэу, укIонышъ, рес-тораным ущылэжъэныр къекIу-рэп. Ар сыдэщтэп.

— *Адэ, кыгъахъэрэр фимыкIум...*

— ЗэкIэ кызыгъурэло, ау напэр нахъ лъапI.

— *Уиеджэжъу илъэсхэм къафэдгъэзэжъыным ыпэкIэ къулыкIу зэрэ-пыхыгъэми сыкъыкIэ-упчIэнэу сыфай. Дзэм ущыIэ зэхъум апэрэ мэ-къамэхэр уусыгъагъ, ара? А уахътэри угу къэ-кIыжъы зэныт, музучи-лицым, культурэмкIэ институтым узэраще-джагъэм уатегушыIэрэп дзэм игугъу зэрэпIы-рэм фэдизрэ.*

— Илъэсищэ сыкъэтэыгъ къу-лыкIушIапIэм. Сытхъэжыгъ, шыпкыэу къэсэлэ, сигъашIэкIэ анахъ илъэс тхъагъоу кыыхэфа-гъэхэм ащыщ дзэ къулыкIур. Гъогу тытхъагъэу, Сыбыр тыз-дащэщтыгъэр, мэшIокум тыра-гъэтысхъаным ыпэкIэ, къэупчIа-

ЫНАП

гъэх «Хэт шьуащыщэу музыкальнэ лэмэ-псымэ горэм кьезгъэло-шъурэр?» алуи. Сэ сигитари спылъэгъагъ, оредыр сыдигъокли сигъус, ащ елытыгъэу дзэ оркестрэм илҕэсищым сыхэтыгъ, сиापэрэ мэкъамэхэри ащ щыстхыгъэх. Армиер сизыеджаплэу сэлъытэ. Музучилищым, культурэмклэ институтым къачлэхыгъэ шлэныгъэм нахъ маклэп ащыгъум сыхэтыгъэ музыкант купым кыисытыгъэр.

— **1978-рә илҕэсым, институт кьэуухыгъахэу, илҕэс 35-рә уныбжъэу, кьэпицагъэу, клалэ уилэу зыоугъоишъ, джыри еджаплэ уежъэ, Тбилиси окло. Иофшлэни уилагъ, уигъаши зтеуцогъахэу щытыгъ, пилэрэр пилэмэклагъа?**

— Псынклагъэп а лъэбэкъур сшыныр, ау уасэ кыпфашыным пае кыызгурылощтыгъ уасэ зилэ консерваторие зэрэсищыклагъэр. Ащ сыклоным ыпэклэ йофшлэплэ пчъагъэ Мыекъяупэ щызэблэхъугъ. Культурэм иунэхэм ятворческэ купхэм, заводхэм яоркестрэхэм, ресторанхэм яорэдйлохэм — хэт сьидэмылэжъагъ сэ?! Клэлэцлыкы оредыло купэу «Звончечек» зыцлэри зэхэсцъагъ.

— **Ары, сзшлэ, ащыгъум ащ дытентхэгъэгъэ оредхэр Адыгэ радиом ихъарзынэц хэлъых.**

— Ау зэклэ сшломэклагъ, сишлэныгъэхэм зращыклэрэр зьидэсшлэжъыщтыгъ. Консерваторием сызэклом и ар нахъ кыызгурыложъыгъ. Дунаим щыцлэрыло композиторхэу Берлиоз, Малер, Прокофьев, Шостакович зыфэлощтхэм аусыгъэ классическэ мэкъамэхэр зэзгъэшлэнхэм пае чэщи мафи сэджэщтыгъ. Ауцтэу щымытыгъэмэ, апэрэ ушэтынхэм нахъ чыжъэ сымыкылоу сыкыпагъэзыщтыгъ.

— **Консерваторием кыуитыгъэмклэ узэрэ-разэр сыдигъокли кьэло. Уиклэзэгъаджэхэми, ежъ кьалэу Тбилиси, ащ**

щыпсэухэрэми гуыцлэ фабэу афанлорэр бэ. «Тбилиси мыхъугъагъэмэ, мыщ фэдиз кьэзгъа-шлэщтыгъэп» зэ кыис-плогъагъ. Сьид ащ кьибгъэклыгъэр? Уыцз-гъалэрэр уинсауныгъ, сэ кыызэрсилошлэрэмклэ.

— А псауныгъэр хэт кыисэ-зытырэр? Кыисэзытырэр силофшлэн, сыфаеу, сшлогъэшлэгъонэу сызпыл мэкъамэхэр ары, сигъаши зыгъэклыхэрэр, сипсауныгъи зыгъэпытэрэр. Ахэр сфэтхыщтыгъа Тбилиси консерваториер мыхъугъагъэмэ?! Кавказ шьолпырым ушылэжъэщтэу, лъэпкь мэкъамэм уикомпозитор сэнэхъат еппхыщтмэ, сэ сызщеджэгъэ еджаплэм нахъ лъэш цылэп. Ар насыпыгъэу кыыздэхъугъэхэм ащыщ. Сиунагъо зэрэсигъусагъэми мэхъанэ ин илагъ. Сшхыщтыр, сиунэ зэрэкъэбзэщтыр, сищыгъын зэрэхъазырыщтыр — ахэм сягупшысэщтыгъэп. Ащклэ сызгъэрэхъатын шъхъэгъусэ кыыздэтыгъ Тбилиси.

— **Узфеджэзгъагъэр классическэ мэкъамэхэм яусын, купэу зэхэпица-гъэр лъэпкь оред кьэлу-клэм фэгъэзагъ. Сьиду-щтэу хъугъа ар?**

— Консерваторием тыщезгъэджагъэхэм ренэу кытало-щтыгъ: «Композиторым ежым ынапэ кыгыотын фае, ежым имэкъэмэ гъэпсыклэ кыыхихын фае». Сэ сыадыгъэу, сихэку кьэзгъэзэжъыгъэу, силъэпкь ынапэ сымыгъэлэгъоштмэ, ащ икультурэ сымыгъэбаищтмэ, сыда ащ фэдизэу сыхэгъэнагъэу, жьыкъэщэгъу симылэу сызфеджагъэр?! Ар пшъэрыльэу силэгъ. Хъот Заур филармонием итхъаматэу «Налмэсыр» шъхъафы хъугъэ, иунэ кощыгъэ. Адыгэ ансамблэ имылэжъэу филармонием кьэнагъ. Ащ елытыгъэу сэ зыкысфигъэзагъ оредыло-кьэшъокло куп зэхэсцэнэу. Ижъырэ лъэпкь мэкъамэхэм псэ къапызыгъэклэжъыщт куп тищыклагъэу плытагъэ, районхэм ащылэ оредылохэм тахэп-лъагъ ыкли амакъэхэр зэфэ-шъхъафэу, дэщэягъэуи, ещэхы-

гъэуи мэкъамэр кьэзылошъушхэр тыугъоигъэх. «Испльамыем» ихъатырклэ хъаклэщ оредхэр сценэм щыдгъэлугъэх, а оредхэм яшлуагъэклэ титарихи цыфхэм ашлэжъыгъ. Нахъыпэм лъэпкьыр тхэщтыгъэп, ау оред ыусыщтыгъ, сьид кыщышлыгъэми, ар оредымклэ кыылатэщтыгъ. «Испльамыер» зыми фэдэп, оред, пщыналъи, къашъуи зэдыхэт. «Сьидклэ ищыклагъ къашъор хэтынэу «Испльамыем», «Налмэсыр» тилэба?» зылуагъэхэри тапэ кыкылыгъэх. Сэ зэклэ лъэпкь культурэм ижанрэхэр, илахъхэр кьэзгъэлэгъонэу сыфэягъ. Ащ фэдэ шыклэр лъэпкь искусствэм илҕэапл.

— **Произведение инэу птхыгъэхэр — «Хъагъэуджым ирансодие», «Ныдэлъф мэкъамэхэр», «Чэц гупшысэхэр», «Нартмэ ясимфоние» — мыхэр «Испльамыем» хэт артистхэм амакъэхэм атефэу уусыгъэу загъорэ кыислэшлы. Хъокло Сусаннэ кыло-щтыри, Тыгъужэ Асе, Шымырзэ Кьызбэч фэу-кылощтыри кьыдэ-плъытэзэ, артистым фэнтхырэм фэд мэкъамэр...**

— «Испльамыем» хэт артистхэм сафэраз. Бэрэ сащытху-

рэп, ау къатефэ ящытху плоныр. Тэрэзэу гу лъыптагъ, оредылом пае сытхагъ, мэкъамэу птхырэр кьэзылошъун оредыло уимылэмэ, сьид ащ пклэу илэр? Сусаннэ пшъэшъэжъые ныбжыкылау кыхахыи, ансамблэм и Гуащэ щыхъугъ. Ащ фэдэ оредыло Урысыеми исэп, сьид фэпшлагъэми, тефэ. Джащ фэдэх Саниети, Шамсудини, Кьызбэчи, Лъэцэр Светлани, Мышъэ Анзаури... Мыхэр ары «Испльамыем» ипкьэухэр. Джы ныбжыкылахэри кьэкылауагъэх, ансамблэм инеушрэ мафэ игугъаплэхэр тилэх. Артистхэр цыфхэм шлу альэгъух, тильэпкьэгъоу лэклыбым щыпсэухэрэм зэклэмэ ашлэх, щысэ атырахы.

— **«Испльамыер» лъэпкь оредыло купми, классикэри кьэбгъэлуагъ, апэрэ адыгэ оперэу «Бзыкыо заор» оредылохэм кьа-луагъ, джы рок, джаз кьабгъэлошт, ара? Птхыгъэ симфониеу «Сьидэу даха сидунай» зыфилорэм а жанрэхэр зэклэ хэтых.**

— Музыкальнэ жанрэу щылэ пстэури сиджагъоп. Фольк, рок, классика, джаз зэхэсщыхъанхэр, зэхэсцэнхэр, адыгэ пщынэм джаз кысщыныр, скрипкэмклэ адыгэ мэкъамэр кьэзгъэлоныр сиклас. Зыгорэм ар гурымылонкли хъун, ау зи едгъэзырэл кытэдэлунэу. Мары о бэрэ укыдеклоклыгъ «Испльамыем». Ансамблэр Москва кыуагъэми, Якутскэ зыкышигъэлэгъуагъэми, Германием концерт кыщытыгъэми плъэгъугъэ кызэрэпэгъоклыгъэхэр. Агу рыхымымэ, ауцтэу, такыкыпшлэ зэпымыурэ лэгу теоклэ кыпэгъоклына? Мыгъэ йофшлэнышхо дгъэцлэклагъэ. Симфониеу «Сьидэу даха сидунай» зыфилорэр лахыщэу гошыгъэ. Лъэпкь мэкъамэхэри зы лахъ, классикэр ятлонэрэ лахъ, ар композиторэу Густав Малер фэгъэхъыгъ, ящэнэрэ лахъым джырэ дунаим имэкъамэхэр хэтых. Сыхъатрэ зэпымыоу «Испльамыем» иорэдыло куп, иоркестрэ симфонием кьело. Апэрэу ар Мыекъяупэ кыщыдгъэлэгъошт шэклогъум и 18-м.

— **«Испльамыем» нэмыкл ар зыми кыфэло-нэп, симфониер хэгъэ-кли, хэт кьэзылошъу-щтыр «Хъагъэуджым иззфакло» е «Ныдэлъф мэкъамэхэр»**

— Орэпсэу «Испльамыер», гъэшлэ кыхъэ ерэл, фэрэсакых джы ар кыызфэнэщтхэр.

— **Сьид ащ кыкылырэр? Хэт кыызфэгъээнэщтыр ансамблэр?**

— Кыфэгъээнэгъах. Нэхэе Азэмат «Испльамыем» ихудоже-ственнэ пашэу джы лф ышлэщт.

— **Ар кьэбарыкл. Тхэм кьыдегъэху зэклэ. Сэ-зугъэ бгъэхъазырыгъэу. О сьид пилэщтыр?**

— Шыпкыэу плоттмэ, ащ джыри сегупшысагъэп, сызэрэ-хъуштыри сшлэрэп, лф сымышлэу сэ джыри сышылагъэп. Ныбджэгъу дэгъухэр, пхъорэлъфхэр силэх, ахэм адэзгъэклорэ уахътэр тхъагъо, нахъыбэрэ джы сахэсыщт. Сиклалэ ипшъашъэу Бэллэ музыкэм пыл, ащ сы-щэгъушлыкы, скрипкэм кыре-гъало, мары сиконцерт хэлэ-жъэнэу зегъэхъазыры. Ащ сы-дэлэжъэщт, сыфэсакыщт, си-гуап силоф сибын зэрэлпыгъэ-кыуатэрэр. Гукъыдэчч силэ хъумэ, джыри зыгорэ стхын, кьэзгъотын сшлэн.

— **Пшлагъэри гъунэнчъ, кьэблэжъыгъ зыбгъэпсэ-фыныр. Урысыем, Адыгэ, Кьэбэртэе-Бэль-кьар, Кьэрэцзе-Щэр-джэс республикэхэм, Ингушетием янароднэ артистыцлэр охы, Урысыем, Адыгеим якъэралыгъо тынхэр, медалэу «Адыгеим и Шытхъузеухъ» зыфилорэр, Зэкъошныгъэм иорден кыуатыгъэх. Тара нахъ лъаплэр?**

— Анахъ лъаплэр джа стхыгъэ мэкъамэхэр, лъэпкыым ынапэу щыт «Испльамыер» ары. Илҕэс щэклым ехъугъэу Адыгэ Республикэм ыцлэ дахэклэ раригъалоу, зэклэри рыгушхохэу, зэклэми шлу альэгъоу щыт куп цлэрылом нахъ тын лъаплэу сьид композиторым илэщтыр?!

— **Тхъауегъэпсэу. Гу-шлуагъор, тхъагъор, гу-псэфыр зыхэт охътэ гъэшлэгъон ебгъэжъэнэу сыпфэлъало.**

Фондэу «Гухэлъ» изы проектхэм ащыщэу «Напэ» зыфилорэм кьыдыхэлъытагъэу зэдэгъушылэ-гъур кыуагъэ.

ТІШЪУ Светлан.

Адыгеим изаслуженнэ журналист.
Сурэтхэр: «Адыгэ макъэм» ихъарзынэц.

Льытэныгъэ зыфэтшлэрэ Аслъан Къасым ыкьор!

Адыгэ Республикэм инахъыжъхэм я Совет хэтхэр уиубилей шлагоклэ — уныбжъ илҕэс 80 зэрэхъугъэмклэ кыпфэгъушлэх!

Къини, хъяри зыщызэхэгъэклухъэгъэ щылэныгъэ гъогушхо кьэпкыгъ: эстрадэ мэкъамэхэр зыгу лъылэсырэ музыкантэу ебгъажыи, композитор цлэрыло ухъугъ. Уиныбжыкылэгъум узтеу-кытыхъэжъэ кьэплогъэгъэ оред цыкылар ары тихэгъэу икьалэхэмрэ ишьолпырхэмрэ ащыпсэу-хэрэм агухэм анэсыгъэ мэкъамэхэм ублаплэ афэхъугъэр.

О зэхэпщэгъэ ансамблэ цлэрылоу «Испльамыем» Адыгеим иблэкыгъэ, инепэрэ щылаклэ ыкли инеушчырэ мафэ зыфэдэщтым епхыгъэ оредхэу кылохэрэр цыфхэм ягунэсых ыкли адыгэхэм якультурэ зынэсыгъэм уасэ фэозыгъэшлырэ шэпхъэ анахъ инхэм адештэх.

Гуетыныгъэ инэу уилоф фыуилэм епэсыгъэ тын лъаплэхэри кыпфагъэшъошагъэх: Урысыем, Адыгеим, къош республикэхэу Кьэбэртэе-Бэлькьарым, Кьэрэцзе-Щэрджэсым, Абхъазым, Пшызэ шьолпыр искусствэхэмклэ урыза-служеннэ лфышлэшху, шлухъафтыныбэмэ урялауреат.

Уичлыгу гупсэ шлу зэрэплъэгъурэм, ащ кырыкылоштым узэригъэгумэклырэм, искусствэм узэрэфэщыпкьэм, композитор ыкли гъэпсэкло цыфышхоу узэрэщытым апае «опсэу» отэлэ.

Тыгу кыидделэу тыпфэлъало псауныгъэ пытэ, насып, щылэклэшлу уилэнэу, уиунагъо, кыпплэблагъэхэм яфэбагъэ ренэу зэхэпшлэнэу, тигупсэ Адыгеимрэ ти Хэгъэгъушхоу Урысыемрэ ящытху зыгъэлэщт гъэхъэгъаглэхэр джыри пшлынхэу!

ГЪУКІЭЛІ Нурбий.

Адыгэ Республикэм инахъыжъхэм я Совет итхъамат.

ІэрышІ акъылкІэ агъэІорышІэщтых

ІэрышІ акъылкІэ (искусственный интеллектІэ) беспилотникхэр зэрагъэІорышІэщтымкІэ проект гъэшІэгъон Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щагъэхъазырыгъ. Чэщ— зымафэм кыкІоцІ эпыу имылэу, цыфыр Іэпылэгъу фэмыхъоу системэм Іоф ышІэн ыльэкІыщт.

ІофшІагъэр зигукъэкІыр ыкІи дэлэжъагъэр информационнэ щынэгъончъэнымкІэ ыкІи прикладной информатикэмкІэ кафедрэм ипащэу, техническэ шІэныгъэмкІэ кандидатэу, доцентэу Цундышк Вячеслав.

— Ти ІофшІагъэ зэрэгъэлсыгъэмкІэ, быбырэ пкыгъоухэм ягъэІорышІэн цыфыр хэлэжъащтэп. Ащ ипшъэрылхэр зыгъэцэкІэщтыр ІэрышІ акъылыр ары. ЗекІокІэ-шыкІэу ыгъэфедэщтыр гъэнэфэгъахэхэу, ахэм атетэу Іоф ышІэщт. Пшъэрылхэу афэгъэуцугъэм елытыгъэу (пыпылэныр, зыгорэ къэгъэгъунэгъэныр) купым хэт быбырэ пкыгъоу пэпчъ ээлхыгъэщт, зым кыІэкІэхэрэ къэбарыр лъэтемытэу зэхафыщт ыкІи ащ лъыпытэу ищыкІэгъэ хэкІыплэр беспилотник купым ыгъэнэфэщт. Джащ фэд, зы быбырэ пкыгъоу нахъ къэмынагъэми, купым

ипшъэрылхэу ыгъэцэкІэн ыльэкІыщт. Ащ ыпэкІэ зыр фыкъомэ, купым іофшІэн зэпагъэущтыгъэ», — кыыхегъэщы ащ.

Цундышк Вячеслав кызыриуагъэмкІэ, проектыр ахэзыушъафыкІхэрэм псэуальэхэмкІэ кыаруу макІэ зыгъэкІодырэ нейросеть зэрагъэфедэрэр. ПшІорыгъэщэу зэрагъэнэфэгъэмкІэ, зы беспилотник купым быбырэ пкыгъуи 6 кыыхиубытэщт. Ахэр зэдэлужьхэу, здырагъаштэу Іоф ашІэным пэе азыфагу дэлэщтымрэ чынальэу зэлъаубытыщтымрэ ягъэнэфэн джыри дэлэжъэщтых.

ПстэумкІи проектым игъэхъазырын ильэс пэлухъагъ. ШІэныгъэ-ушэтын Іофышхо ащ пэе зэшІахыгъ. Ежъ Цундышк Вячеслав имызакъоу, шІэныгъэлэжъ ныбжыкІэхэри студентхэри ІофшІэным хэлэжъагъэх. Ащ фэдэ зэдэлэжъэныгъэр

И. Анцокъу

апшъэрэ еджаплэм непэ ыпэригъэшъырымэ ащыщ. ШІэныгъэм, ушэтынхэм адэлэжъэщт ныбжыкІэхэр гъэхъазырыгъэнхэм мыш мэхъанэшхо щыраты.

«СэркІэ Іэрыфэгъу ныбжыкІэхэр ІофшІэным къешэлэгъэнхэр. Джырэ уахътэм кызырэхэхъуагъэхэм ыпкъ кыкІэу, упчІэу къэуцухэрэм ахэм хэкІы-

плэ гъэшІэгъонхэр къафагъотых. Мы проектым къекІунэу слъытэхэрэр къахэсхыгъэх. Нэбгырэ пэпчъ пшъэрылхэу гъэнэфэгъэ илагъ. ЕтІанэ, ушэтын ІофшІэн закъор арэп, проектхэр зэнэкъокъуу зэфэшъафхэм къащэгъэлэгъонхэмкІи ныбжыкІэхэр Іэпылэгъушхох. АщкІэ, апшъэрэ еджаплэми Іэпэлэсэныгъэ ин ІэкІэлъ хъугъэ», — еІо Цундышк Вячеслав.

ДжырэкІэ ІэрышІ акъылкІэ Іоф зышІэщт беспилотникхэм япроект урысые зэнэкъокъоу «Умник» зыфилорэм хэлэжъэ. ЩыІэныгъэм ащ чыплэ зэрэщыриІэн ыльэкІыщтыр непэ кІэлэх едзыгъом кыщегъэшъыпкъэжы ащ дэлэжъэгъэ ІофышІэ ныбжыкІэу Павел Винограденкэм. ОсэшІхэм агу рихъэу кыдырагъаштэмэ, игъэцэкІэн пэуагъэхъанэу къэралыгъо Іэпылэгъоу сомэ мин 500-р проектым кыратыщт. Джащ фэдэу 2024-рэ ильэсым «Студенческий стартап» зыфилорэ Урысые зэнэкъокъуи ІофшІагъэр хагъэлэжъэщт. Ахъэ Іэпылэгъоу сомэ миллион ащ кыдыхэлъытагъ.

АНЦОКЪО Ирин.

Гум нэсырэ гущыІэр

Ар къэгъотыгъошІоп ыкІи осэшІу иІ. УсэкІо цІэрылоу Къуекъо Налбый щэлэфэ фэсакъэу, адыгэ гущыІэм ильэкІ-кІуачІэ ыушэтыгъ, ащкІэ адыгэ гупшысэм хигъэхъагъ, адыгэ лъэпкъ литературэм зыригъэлэтыгъ.

Лъэпкъ тхылъеджаплэр

УсакІом гъэшІэшхо кыгъэшІагъэп — ильэс 69-рэ, ау шІагъэу, творческэ лэжыгъэ бай кыгъэнагъ.

Мы ильэсыр Къуекъо Налбый ыныбж ильэс 85-рэ зыщыхыгъ. Ащ елытыгъэу, цыфыгухэм арыхъан ыкІи кыарынэн зыльэкІыгъэ тхакІом ыцІэкІэ тиреспубликэ мэфэкІ Іофтхъабзэхэр щырагъэкІокІыгъэх, ильэуж рэплэжыых.

ШэкІогъум и 16-м АР-м и Лъэпкъ музей усакІом ыцІэкІэ шІэж пчыхъэзэхъэ щызэхъащэгъагъ. Ащ Н. Къуекъом итворчествэ зыкІасэхэр кыщызэхъэгъагъэх: хэкум къэзыгъэзэхъыгъэхэм ащыщхэу МэщфэшІу Нэдждэт, Чэтэо Ибрахым, шІэныгъэлэжъхэр, сурэтышІхэр, Адыгэ телевидением, радиом, «Адыгэ макъэм» кыарыкІыгъэхэр, зэлъашІэрэ артистхэу Ленинград къэралыгъо институтым музыкэмкІэ, киномкІэ ыкІи театрэмкІэ истудие къэзыухыгъэхэм ащыщхэр, Лъэпкъ музейм іофышІэхэр, АР-м икъэралыгъо хъарзынэщ іофышІэу М. Къэзанэр, студентхэр, кІэлэеджакІохэр ыкІи Къуекъо лăкъом щыщхэр, Налбый агуащэу Жаннэ.

Пчыхъэзэхъахэр зэришагъ АР-м изаслуженнэ журналисткэу Тіэшъу Светланэ.

— Непэ тызэфэзыщагъэр тыгухэм кыарынагъэу, лъэпкъым ижъагъоу, усакІоу Къуекъо Налбый, — кыІуагъ ащ, — тыгу къэдгъэкІыжъыщт, иусэхэм тыкъяджэщт, дэгъоу зышІэщтыгъэхэм кылохэрэм тядэлэщт.

Ежъ ышъхъэкІэ проектэу «Лъапсэ» зыфилорэм зэрэдэлэжъэрэр, Къуекъо лăкъом пыл къэбарэу зыщыгуагъэ хъугъэр, Кавказ заом ильэхъан хэкум икІыжыгъэхэм Налбый ятэжъ пашъэу Хъаджахъмэд зэрахэтыгъэр, ащ ильэситф зыныбж кІэлэхъоу Исмахылэ игъусэу Тыркуем зэрэкІожыгъагъэхэр кыІотагъ. Уахътэ теши, сабыир кІалэ кызэхъум, хэкужыым кыарынэгъэ ышыпхъу закъо ыщэжыынэу Исмахылэ тым Адыгеим кыгъэкІуагъ. Ау Іофым нэмыкІэу зыкы-зэпыригъэзагъ, хэкужыыр зикушъэплэ кІалэу Исмахылэ кІожыгъэп Тыркуем, ащ унагъо ышІагъ, бын дахэхэр — къо, пхъухэр иІэ хъугъэх, ыкІоу Юныс тхэкІо цІэрылоу хъун насыпыр зилэгъэ Налбый ятэ хъугъэ. Плэкъо лъапсэм мэхъанэшхо

зэриІэр дэгъоу кыгурылощтыгъ Юныс ыкІоу Къуекъо Налбый. ТхакІом ыгуи, ыпсі ахэткІухъэпагъэу ахэлъыгъ лъэпкъым итарихъ, адыгабзэм, адыгэ литературэм, ныбжырэ адыгэ хабзэм. Мы зэкІэмкІэ гъэзагъэу щэлэфэ Налбый Іофышхо зэришІагъэр Светэ кІигъэтхыгъ, электроннэ Іэпылэгъухэр кызыфигъэфедэхэу цыфхэр Налбый зыхэт видеороликхэу Адыгэ телевидением, радиом ялэхэм аригъэплъыгъэх. «Зы урыс гущыІэ сшІэщтыгъэп къоджэ еджаплэм сызычлахъэм, — Налбый «кыпхтэу» кыІуатэ, — ау пшІоигъомэ, зэмыгъэшІэшъуни, кыІбдэмыхъуни щыІэп... Адыгабзэр джыри дунаим бэдэдэрэ тетыщт, щыІэщт, — кыІегъахъо. — Адыгэм ыбзэ гъэлэ-плэн фае». «Усэр сыдэушъу къэхъура?» аІуи Налбый еупчыгъэх. Ежъми уемыжэ-гъахэу чэщ кІасэм, оешхом, пчыкІэ хъопскІым ямэкъэгъэлум фэдэу, бгъэгум ар кызырэдэкІырэр кыІотагъ. «Угу иль шыпккэр кыпфалэ зыхъукІэ, дунаим щиз охъу, сымэджэ ужым фэд гупшысэр бгъэм кыІдэкІэу зыптыкІэ», — ылощтыгъ Налбый.

Мыщ пыдзагъэу Налбый илитературнэ творчествэ фэгъэхыгъэ псэлэ зэкІэуп-кІагъэ кышІыгъ гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтым ишІэныгъэлэжъэу Шэуджэн Тэмарэ. Ащ Налбый итхакІэ ыгу зэрэрихырэр, игуапэу ипроизведение зэфэшъафхэм Іоф зэрадишІэрэр, алэрэ адыгэ фильмым иценарий ащ зэритхыгъэр, Адыгэ театрэм иценэ щэгъэуцугъэ «Тятэжъхэм яорэд», «Сылэмэ сыжъугъэтыллыжъ», икІэлэ-цыкІу тхыгъэхэр плуныгъэ-гъэсэныгъэ осэшІу ялэхэу зэрэгъэпсыгъэхэр, Къуекъом ымакъэ, нэмыкІ тхакІохэм атекІэу зэрилытэрэр кыІотагъ, усакІор зие лъэпкъым зэрикласэр кІигъэхыгъ.

Пчыхъэзэхъахэм хэлэжъагъ АР-м культурэмкІэ и Министерствэ іофышІэ шъхъалэу Ацумыжъ Лианэ. Ар адыгэбзэ къэбзэ зэкІу дахэкІэ кызырэгъушІагъэм едэлугъэхэр ыгъэгъушІагъэх. Адыгэ культурэр зэфэдэкІэ Налбый зэригъэбаигъэр

кыыхигъэщыгъ, непи итворчествэ ялэу-бытыплэу Адыгэ театрэм, культурэм зэрэпсаоу хахъо ашІынэу къафэлэуагъ.

ГущыІэм гущыІэр кыкІэлэыкІоштыгъ. Урысыем изаслуженнэ, АР-м инароднэ артистэу Зыхъэ Заурбий Іофтхъабзэм хэлэжъагъ. «Налбый утегущыІэнэу щытэп, игущыІэ уклэдэулыныр нахъ тищыкІагъ», — кыІуагъ Заур. Бжъэм фэдэу зэрэІофшІэкІуагъэр, игущыІэ ІэшІу фэдэ къабзэу зыщыщыкІагъэм гущыІэ дыдж шыпккэр кызырилощтыгъэр, Тхъэр сэнаушыгъэ кыодыеу щымытэу, зэчый гъэшІэгъонкІэ кызырэтэгъагъэр, ар кыгъэшъыпкъэжы, иадыгэ лъэпкъ щэлэфэ фэлэжъагъэу ыльытагъ. Налбый ыцІэ дунэе культурэм зэрэхэуцагъэр кыІуагъ.

Лъэпкъ театрэм иартистэу Кукэнэ Мурат дэгъоу Налбый зэришІэщтыгъэр, итворчестви уасэ зэрэфишырэр кыІуагъ. Цыф рэхат гупсэфэу Налбый зэрэщытыгъэр, игущыІэ — итворчествэ пкыпыты, шъо дахи фишын зэрипкъыгъэр Мурат кІигъэтхыгъ. «Пщы-оркъ заом» щыщ пычыгъом дахэу къеджагъ.

ТхэкІо ныбжыкІэу, шІэныгъэлэжъэу Сихъу Султан зэхъхэм кышІыгушІагъ. Налбый ІукІэнэу, дэгущыІэнэу мыхъугъэми, «гумрэ акылымрэ зэфыщэу гупшысэхъо хэлэу зэрэтхэщтыгъэм сыщыгуагъ, ащ фэдэ тхакІо адыгэхэм зэрэтиІэм мэхъанэ есэты, тилэр тыухъумэзэ, тинахыжъхэм тарыгушхоу тапэкІэ тылпы-кІотэн фае», — кыІуагъ Султан.

Пчыхъэзэхъахэр окІофэ мызэу, мытІоу, цыфэу ащ хэлэжъэхэрэр Налбый иусмэкъэ пычыгъохэм арагъэдэлугъэх. УсакІом итворчествэ шІулъэгъум чыплэ ин зэрэщыриІэр Тіэшъу Светланэ кы-хигъэщыгъ ыкІи ащ ишыхъатэу зэлъашІэрэ артисткэу Уджыхъу Марыет ІупкІэгъэ-къэбзагъэрэ дэхэгъэ инрэ кІэлэу ахэм ащыщ къеджагъ.

Цыфэу къэкІуагъэхэм ащыщыбэм чэщри, ошхэу зэпымыурэри агу къэмыкІыжъэу, Налбый игупшысэ дунай зэлъы-убытыгъэхэу далощтыгъэх зэкІэ гуапэ ащыхъоу. Къуекъом мы хыакІэщым хэлэжъэхэрэмкІэ, анахъ лъэгэплэ иным тет усакІу, гупшысакІу, философ, цыф заф. Щэч хэлэп, зышъхъамысыжъэу ильэпкъ фэлэжъагъ. Налбый кыпхтэ, лъэпкъыр щэлэфэ щыІэщт.

ШІэж-мэфэкІ хыакІэщыр зэрэкІуагъэм усакІом игупсэхэр ыгъэрэзагъэх.

«Цыфхэм пцІэ ралофэ ущыІ» пкІэн-чъэу зэрамыІагъэр кыІушыхъатыгъ хыакІэщым.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Шыпкыагыр игъогогы

Шкәлогум и 16-м Урысыем иуголовнэ-гэцэкэкло системэ иветеранхэм я Мафэ хагъэунафыкыгъ.

СССР-м и Улэшыгъэ Клуанлэхэм кыулы-кыур ащыхыгъ.

Пэнэжыкыое гурыт еджаплэм лоф щилэзэ Адыгэ кэралыгъо университетыр заочнэ шыклэм тетэу кыуухыгъ. 1968-рә илэсым кышыулагъэу Теуцожь районым народнэ гэсэнэгъэмклэ иотдел инспекторэу лоф щилэагъ. Хэгъэу клоц кыулыкыум 1968-рә илэсым илофшлэн щыригъэжыагъ. Адыгэ автоном хэкумклэ хэгъэу клоц кыулыкыум Теуцожь районымклэ иотдел ипашэу щытыгъ. Илэс 25-м ехъурэ кыулыкыум хэгъэу.

1982-рә илэсым кышыгъэжыагъэу 1994-рә илэсым нэс хыапсым ипашэу плуныгъэ лофымклэ игуадзэу щытыгъ. Исэнэхьатклэ клэлэгъэджэ ыкли клэлэплу кызырэклоу зэрэщытым ишлуагъэклэ ыгу етыгъэу мы лофшлэным зыритыгъ, ащ зыкышыгытыгъ. Хабзэр зыкуагъэхэр гъогу занклэ тегъэуцожыгъэнхэмклэ шлэныгъэу, лэпэлэсэныгъэу лэклэлыгъэр кыфэфедежыгъ. Пхъэшагъэр ыкли шыпкыагыр игъогогы кыулыкыур ыхыгъ.

Хыапсым илофшлэхэм ыкли пшъэдэ-кыжы зыхыхэрэм пашэм игуадзэу шэн пытэ зэрилэм, исэнэхьат хэшлыкышхо зэрэфырилэм, хыапсым члэсхэу хабзэу

щылэр зымыгъэцаклэхэрэм ыкли шапхэхэр зыкуахэрэм еклопаклэ кыафигъотын зэрилэкыштыгъэм осэшлу кы-фашыгъ.

Ащ хыапсым члэсхэм апае дзэ-патриотическэ плуныгъэмклэ программэ зэхигъэуцагъ ыкли ар щылэныгъэм щыпхырищыгъ. ИТК-б зыфилорэм ибазэ хахъэу лофшлэхэм апае ренэу шьолыыр шлэныгъэ-практическэ семинархэр зэхыщытыгъ. Хабзэр зыкуагъэхэм пэшлорыгъэш ыкли плуныгъэ лофшлэнэу Тыгъужыым адызэрехъэщтыгъэм ишлуагъэклэ учреждением рэхьатныгъэ члэлыгъ. Хыапсым члэсхэм гушхъэбаиныгъэ ахэлъэу плугъэнхэм илахышхо хышыхагъ.

Джащ фэдэу Адыгэ Республикэм ыкли Краснодар краим ащылэ дин конфессиехэм зэпхыныгъэ адырлэу ыгъэпсыгъ. Пшъэдэклэжы зыхыхэрэр гъогу занклэ тегъэуцожыгъэнхэмклэ мы шыклэм ишлуагъэ кызырэклуагъэм щэч хэлъэп. Тыгъужы Налбый Къэншъао ыкыом ипшъэрылхэм адаклоу хэбзэ рэхьатныгъэр гъэпытэгъэным ыкли хабзэм зыкыгъэлэтыгъэным илахышлу хышыхагъ.

Илэсхэр тешлагъэх нахь мышлэми, а лъэхьаным хыапсым члэсыгъэхэм Налбый

дахэклэ агу кыэкыжы, яупчлэхэм язэхэ-фынклэ гуклэгу ыкли цыфыгъэ хэлъэу зэрэщытыгъэр кыало.

Н. Тыгъужыым лэпэлэсэныгъэшхо зэрэхэлыгъэр пашэхэм ренэу кыыхагъэщытыгъ ыкли ар щысэтэхыплэу зэрэщытыр ныбжыклэхэм ренэу агура-гъалоштыгъ.

Илофшлэн фэшпыкыэу илэсыбэрэ кыулыкыур зэрихыгъэм фэшл хэгъэу клоц кыулыкыум иподполковникэу Тыгъужы Налбый Къэншъао ыкыом медаль-хэу «За безупречную службу», Урысыем и МВД илэс 200 зэрэхъугъэм фэгъэ-хыгъэр, «За усердие» зыфилорэу я 2-рә шлуашэ зилэр, «лофшлэным иветеран» ыкли тамыгъэу «За отличную службу в МВД» зыфилорэр кыфагъэшхошагъэх.

Зигъэпсэфынэу зэтлысыжыи общест-веннэ лофшлэнхэр ыгъэцэклагъэх, на-хыжыхэм я Советэу Адыгеим и Лышъ-хъэ дэжэ щызэхэшагъэм хэгъэу.

Хыапсым икыулыкыушлэхэм Налбый ащыгъупшэрэп, шхъэклэфэныгъэ фашы. Пашэм игуадзэу илэсыбэрэ лоф зышлэ-гъэ подполковникыр клэлэгъэджэ ыкли клэлэплу лэпэлэсэу зэрэщытыгъэм игугъу ашыжы.

Гукъау нахь мышлэми, мыщ фэдиз щытхъур зыпыл Тыгъужы Налбый непэ кытхэтыжэп. Ау ащ ишлэжы ныбжыи клэсэщтэп, илэсыбэм лоф зыдишлэгъэ кыулыкыушлэхэм ар ренэу агу илэщыт.

**СССР-м и МВД изаслуженнэ
лофшлэу, отставкэм щылэ
полковникэу В. АВЕДОВ.**

Орэдыр иклэсагъ

Композиторэу, адыгэ музыкальнэ фольклорым иугъояклоу Г. М. Концевич кызыхъугъэр илэси 160-рә хъугъэ.

орэдхэр иклэсагъэх. Еджаплэм щеджэщтыгъ джыри кызэкъ орэдхэр ытхыхэу зырегажыэм. Станицэм дэтыгъэ училищыр дэгъу дэдэу кызыухым, Григорий Концевич Пшызэ клэлэгъэджэ семинарием агъэкло-гъагъ, фольклор материалхэр зэрэпхыщт шыклэри ащ кы-щылэклэхьагъ. Нэужым Тенгин-скэм дэт еджаплэм клэлэгъа-джэу лофшлэныр щыригъэжы-гъагъ, ау ар зэпигъэуи Петер-бург клуагъэ музыкэмклэ гэсэ-ныгъэ зэригъэгъотынэу.

1887-рә илэсым Г. М. Концевич Придворнэ орэдыло куп зэхэтым ирегент класс хатхэ, ар урыс хор культурэм игупчагъ. Мы уахътэм еджаплэм илэш-хъэтетыгъ композитор цлэрылоу М. А. Балакиревыр, ащ специ-алистхэм яухъазырыныгъэ лъэ-шэу мэхъанэ ритыщтыгъ.

Темыр кыэлэхом еджэныр кыщиухи, Концевич орэдым фигысэнхэ ыкли мэкъамэхэр ыусынхэ ылэклэу Пшызэ кы-экложыгъ. Краснодар клэлэгъэ-джэ семинарием илэси 2 музыкэмклэ щыригъэджагъэх. 1892-рә илэсым Пшызэ дзэ орэдыло хорым пашэ фашыгъ ыкли 1906-рә илэсым нэс ащ лоф щилэагъ.

1910-рә илэсым кышыу-лагъэу клэлэгъагъэу, орэдхэм яугъояклоу дзэ хорым илагъ.

Я XIX-рә лэшлэгъум ыклэм ыкли я XX-м икыежаплэм Г. Концевич зипэщэгъэ дзэ орэдыло хорыр Пшызэ шьолыыр итворческэ коллективхэмклэ анахь дэгъоу хъугъэ, репертуарымкли, нотнэ грамотэр зэрэзэрагъашлэрэмкли. Культурэ шэпхъэ ин ялэу лоф ашлэщтыгъ.

Нэмык лэныкыоки Г. Концевич шлэныгъэшхо хэлъыгъ — мэкъэусыныр кызырэдэхъу-рэр кыэнэфагъ. А. С. Пушкиным иусэу «Памятник», хорым па-еклэ «Четыре времена года» зыфилорэу произведение пшы-пчъагъэу урыс поэтхэм атыгъ-гъэхэр зылапсэр ыкли духовнэ мэкъамэу «Молебное пение» зыфилорэу Г. М. Концевич ыусы-гъэхэр лъэшэу псынклэу зэ-лэагъагъэх ыкли ахэр Пшызэ имузыкэ искусствэ ихъарзынэщ-щыщ хъугъэх. Фольклорист-ушэ-таклоу Пшызэ иорэд фольклор угъоижыгъэнымклэ лофшхо ешлэ. Г. Концевич ыцлэ епхыгъ 1935-рә илэсым Краснодар дэт музыкальнэ училищым дири-жер-хор кыутамэр кызырэдэщы-зэлуахыгъэр.

Фольклорыр дэгъоу зышлэу, ащ иушэтаклоу зэрэщытыр мы-гъуашэу, Григорий Концевич адыгэхэм яорэд лъэпк твор-чествэклэ, яискусствэклэ гъэза-гъэу маклэп ышагъэр. 1931-рә илэсым Адыгэ научнэ-ушэтэкло

институтым ыпк кыклэу зэха-щэгъэгъэ апэрэ музыкальнэ-этнографическэ экспедициеу Адыгеим щыклуагъэм ар ипэ-щагъ. Адыгэхэм ялэпк куль-турэ кыэлэтыгъэныр ыкли лъа-псэ фэшлыгъэныр ащ ипшъэры-лыгъ. Мы экспедицием илофш-лэн хэлэжыагъ адыгэ тхаклоу Цэй Ибрахыми. Мэзитлум кы-клоцлэ экспедицием илофшлэн хэтхэм адыгэ кыоджэ 12 кы-клухъагъ, адыгэ орэдус-орэды-лохэм зафагъэнэлосагъ. Адыгэ лъэпк орэд ыкли кышъо мэкъэ-ми 164-рә тыратхагъ. Г. Конце-вич лофшхо ылэжыгъ ахэм язэгъэзэфэн-тетхэнклэ, зэрилэ-клэу ижырэ адыгэ орэдкылау-клэр кызытэгъэнэгъэным ыналэ тетыгъ. Ахэм купклэу аклоцы-лыр ухъумэгъэным, мэкъамэр зэщымыкыоным лъэшэу гъунэ альфыгъ. Лъэпк музыкальнэ культурэм изэтэгъэпсыхъа-жынклэ Г. Концевич илофшлагъэ апэрэ лъэбэкъу инэу зэрэхъу-гъэр, пшъэрыл инэу илагъэр дэгъу дэдэу зэрэзэшлуихыгъэр Цэй Ибрахыме кытхыжыгъ.

1932-рә илэсым композито-рым Краснодар орэдытлу, 1935-м адыгэ фольклорист-орэдыло цлэрылоу Клубэ Щэбан кылоу орэд 50 тыритхагъ. Лофэу ашлэ-гъэм кыпкырыкыхэзэ, нэ-ужым сборникэу «Музыка адыгов» агъэхъазырыгъагъ, ау

ар кыдэкынэу хъугъэп. Мыщ фэдэ экспедициехэр ыужыкли, 1937-рә ыкли 1939-рә илэсхэм, Московскэ консерваториём ипрофессорэу А. Гребневыр ялэшхъэтэтэу Адыгеим щызэ-хэцэгагъэх, ахэмклэ тхылъэу «Адыгэ орэдхэр. Адыгейские народные песни и мелодии» зыфилорэр кыдэкыгъ. Ащ Г. Концевич ытхыжыгъэхэм ашыщыби кыдэхъагъ, ау апэрэ экспедицием зэрипэщагъэр кышылуагъэп. 1937-рә илэ-сым гугъэплэ инхэр зыцлэ епхы-гъэгъэ фольклорист-ушэтаклоу, композиторэу Г. Концевич ла-жы-хъахы имылэу агъэтлысыгъ. Зыщымылэжы нэуж, 1989-рә илэсым, СССР-м и Апшъэрэ Совет и Президиум иунашъоклэ ащ лажэ зэримылагъэр кыау-шыхъатыжыгъ, аухыижыгъ.

Г. М. Концевич адыгэ фоль-клористикэм илахышхо зэрэхэ-лым ишыхъатэу гуманитар ушэтынхэмклэ Адыгэ республикэ институтыр, Краснодар краим Лъэпк культурэмклэ и Гупчэ ыкли АР-м икомполиторхэм я Союз зэгъусэхэу 1997-рә илэ-сым Мыекыуапэ сборникэу «Музыкальный фольклор адыгов в записях Г. Концевича» зы-филорэр кышыдагъэкыгъ. Ар зэхэзыгъэуцагъэр ыкли иредак-торыгъэр шлэныгъэлэжы-искус-ствоведэу Шыу Щэбан. Мы тхылъым зэклэ Г. Концевич итхыгъэхэр кыдэхъагъэх.

Г. Концевич хэмыкыклэжыи лъэуж адыгэ лъэпк фолькло-ристикэм кыыхыгъэнагъ.

**МАМЫРЫКЪО
Нуриет.**

Атлетикэ онтэгъур

Адыгеим иятлонэрэ
гъэхъагъ

Атлетикэ онтэгъумкӀэ Урысыем изенэкъокъу
Мыекъуапэ щэкӀо. Адыгеим иятлонэрэ
гъэхъагъ зэпхыгъэр спортсмен ныбжьыкӀэу
ЩашӀэ Рустам. Ащ тыжын медаль кыхыгъ.

Ащ нэмыкӀэу атлетикэ онтэгъумкӀэ Федерацием изэлухыгъэ
зэнэкъокъу Рустам джыри зы гъэхъэгъашӀу шишыгъ, ятлонэрэ чы-
плэр кыщыфагъэшъошагъ. Килограмм 73-м нэс къэзыщӀэхэрэм
якуп ар хэтыгъ.

КӀэлэеджакӀохэм я Спартакиад

Теннис цыкӀумкӀэ зэнэкъокъух

КӀэлэеджакӀохэм я Спар-
такиадэ кыдыхэлъытагъэу
республикэм икӀэлэ
шъхӀалэ дэт гурыт еджа-
плӀэхэм ачӀэсхэр теннис
цыкӀумкӀэ зэнэкъокъуштых.

Командэ пӀэпчъ шъэожьыитӀурэ
зы пшъашӀэрэ хэт. Юфтхъабзэм
хӀэлӀжӀэх 2012-рэ илӀэсым къэ-
хъугъэхэр ыкӀи нахыкӀэхэр, джащ
фӀэдэу 2011-рэ илӀэсым ыпӀэкӀэ
къэхъугъэхэр.

ЗэхъацӀохэм Мыекъуапэ дэт
гъэсэнэгъэ организациехэр ку-
питӀоу агощыгъэх, гъэсэнэгъэм
иучреждениехэм ачӀэс нӀбгырэ
пчъагъэм елӀытыгъэу.

АпӀэрэ купым теклоныгъэр
кыщыдихыгъ гурыт еджаплӀэу
N 7-м икомандэ. Ар финалым
щылукагъ ыкӀи щытекӀуагъ гурыт
еджаплӀэу N 17-м.

Ятлонэрэ купым еджӀэлэ 13

хэхъэ. АпӀэрэ чыплӀэр кыдзэзы-
гъэр гурыт еджаплӀэу N 13-р ары.

Кыхъащт тхъамафэм апшӀэрэ
классхэм арыс кӀэлэеджакӀохэр

зэнэкъокъуштых, хагъэунэфыкӀырэ
чыплӀэхэм афӀэбӀнӀштых.

ЛӀэс зекӀоныр

Мыекъуапэ икомандэ
хӀэлӀжъагъ

ЛӀэс зекӀонымкӀэ Урысые зэнэкъокъум
пӀэшорыгъэшъ зӀфӀэхысыжъхэр мы
мафӀэхэм фашӀыгъэх.

Адыгэ РеспубликӀэр юфтхъабзэм кы-
щызыгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
командэу «Мыекъуапэ 01». Ащ хэтых къӀэлэ
марафонхэм, фестивалхэм ахӀэлӀжъагъэхэр
ыкӀи гъэхъэгъашӀу ащызышыгъэхэр.

Зэнэкъокъум иедзыгъо шъхӀалэ кыды-
хӀӀытагъэу мӀэфӀэ 32-м кыкӀоцӀ Мыекъуапэ
щыц нӀбгырэ 27-мӀэ заушӀыгъ, ахэм мафӀэ
къэс лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

Муниципалитетхэм ащыкӀогъэ зэнэкъо-
къухэм командэ 488-рэ ахӀэлӀжъагъ. Ахэр
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

Урысые зэнэкъокъум зыщыушӀыныр
мылӀсынӀкӀэми, Мыекъуапэ икомандэ ащ
дӀэгъоу зыфигъэхъазырыгъ, медаль кы-
хыгъ. ПӀэшорыгъэшъу кызырӀауагъэмкӀэ,
республикэм илӀыкӀохэм яцӀэнэрэ чыплӀэр

кыдахыгъ. Командэм очко 799054-рэ
ригъэкъугъ, анахыбӀэу къӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

Республикэм икӀэлэ шъхӀалэ илӀыкӀохэм
блӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

ЗӀфӀэхысыжъхэм кызырӀауагъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
гъэмкӀэ, теклоныгъэр кыдихыгъ Сургут
икомандэу «Искорка» зыфилорэм, ятлонэрэ
хъугъэ Белгородскэ хӀэкум икӀалэу Валуй-
ки къэзыгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

Теклоныгъэр ыкӀи хагъэунэфыкӀырэ
чыплӀэхэр кыдзэзыгъэхэр тыгъӀгъазэм
и 12-м Москва щагъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

КъатхӀэхэрэм яшӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ редакцием иеппӀыкӀӀэхэмрэ зӀтемыфӀӀнӀӀӀ алъӀӀӀышты.

НӀкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр БЗЭШУ Асхъад.

Зэхъышагъэр
ыкӀи кыдзэзы-
гъэкӀырэр:
АР-м лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
кӀэ, лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ащӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
гъухэм адырӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ныгъэхэмкӀэ ыкӀи
къӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. КрестьянскӀэр, 236

Редакциер
зӀдӀӀыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. ПервомайскӀэр, 197.
Телефонхэр:
приемнӀэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм
къаӀихырэр А4-кӀэ
зӀджӀэхэр тхъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
зипчъагъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
12-м нахъ цыкӀунэу
щытӀӀ. Мы шапхъ-
хэм адимыштырӀэ
тхыгъэхэр редакцием
зӀкӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
E-mail: adygvoice@
mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хӀутын юфхэмкӀэ,
телерадиокъӀыт-
хэмкӀэ ыкӀи зӀлӀы-
лӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплӀэ гъӀоры-
шӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. ПионерскӀэр,
268

ЗӀкӀӀӀӀӀӀ
пчъагъэр
4033
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1940

ХӀутыным
узщыкӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
щыт уахътыр
Сыхъатыр
18.00
ЗыщыкӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
уахътыр
Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхӀалӀэр
МӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ

Редактор шъхӀалӀэм
игуадзӀэр
ТӀу З. Дз.

ПшӀӀӀӀӀӀӀӀ
зыхырэ
секретары
ЖакӀӀӀӀӀӀӀ А. З.